

berek szeretetnél, a' kinek abban része lehet" (i. m. 143.). Egy másik általánosan ismert versében még a bor, az asszony és az ének szeretetét hirdeti Luther, írván róluk:

*Wer nicht liebt Wein, Weib und Gesang,
Der bleibt ein Narr sein Lebelang.*

Vagyis amint egy régebbi magyar fordítás mondja:

*Ki a Fejér-személyeket — a jó bort és az Éneket
Nem szereti, — az szüntelen bolond marad holtig.* Amen.

(Erdélyi Irod. Szemle VI, 292.)

De azt hiszem fölösleges tovább szaporítanom az idevágó adatokat. Hiszen már a felsoroltak is eléggé bizonyítják, hogy eleink hol komolyan, hol tréfásan, javalva is, rosszalva is igen gyakran emlegették, mennyire nélkülözhetetlenek vélik Luther és a lutheránusok a házasságot, és milyen szükségesnek tartják az asszonyembert. Addig-addig mondogatták, hogy végtére szokásmondás vált belőle. Szólásként való használatával 1706-ban találkozunk Károlyi Sándorné Barkóczy Krisztína egyik levelének a következő helyén: „En édesem — írja férjének a nagyasszony — valóban várom Kegyelmed akarátját, ki leszen már Ötvös Miklós helyett, mert *oly szükséges mint lutheránusnak az asszonyember*, ki nélkül épen nem lehet“ (Géresi: KárCsalOklt. V, 505.).

Csefkó Gyula.

Vadász babonák.

Csodálatos, hogy mily kevés vadász-babonát ismerünk, a *Lakatos* munkája pl. mindössze csak 16-ot hoz fel. Pedig igen érdekes volna minél teljesebb ismeretük, mert közöttük kell keresnünk a régi magyarság fegyver- és harci babonáinak* törmelékeit. . . Vége a vadászszerencsének, ha valaki „hová megy“ kérdéssel üdvözli, ha szerencsét kívánnak neki, ha pappal, vén asszonnyal, éneklő vak koldússal, sánta emberrel, keresztben futó

* V. ö. Fom mög a fecskefiat, ázsd e a körösztutba akárhun, tizednap mulva ázsd fő; osztán tanász hejjötte ek körösztöt, hordozd aszt magadná: soha mög nem lühetnek fegyverre. (Szeged, Nyr. 3: 368.) A szentgyörgynap előtt fogott kígyó fejét ezüstpénzzel leszelik, szájába egy szem babot helyeznek, s ezt a kígyófejjel együtt a ház eresze alá ültetik. Aki ezen megnőtt bab virágát vagy levelét zsebében hordja, azt nem fogja a puska-golyó. (Gönczi: Göcsej 219.) De azt sem, aki Márk napján napfelkelte előtt ásott egérfarkfünek gyökerét hét egymásután következő újholdvasárnap a templomba viszi s azután a zsebében hordja. (U. o. 252.) Keress büdösbankát, völdd ki a nyelvit, oszt közsd a jobb karod alá, senki le nem gyözhet a harcba, (Szeged, Nyr. 3: 424.) stb.

nyúllal üres koporsóval vagy temetéssel találkoznak; ellenben jó előjelnek tartották, a „kurva szerencse“ kívánást, vagy a lánnyal, menyasszonnyal, menyecskével, állapotos asszonnyal, pendelyes gyerekekkel, kócos zsidó aprósággal, vöröshajú zsidó-lánnyal, cigánnyal való találkozást. De úgysis meg lehet kötni a vadász szerencséjét, ha megpillantáskor látatlanban csomót kötünk gatyamadzagunkra (Szeged, Nyr. 3: 321.), vagy ha a fehérség kötőjét megfordítja. (Lakatos 3.) A puskán ép úgy fog az igézet, mint a kis gyereken; ilyenkor újpiénteken napküötökör előtt új poharat víz folyása után szótlanul megmerítve tele hoznak olyan híd alatt, melyen halottakat hordanak át, s ezzel a puska csövét kimossák, s aztán ecettel tele öntik s ezt reggelig benne hagyják (Gönczi: Göcsej 209.), másutt azonban eleven gyíkot, kígyót, vagy szenteltvízbe mártott fojtást lőnek ki belőle. (Lakatos 9.) A puskát azonban jóra is meg lehet igézni, csakhogy az így lőtt vadnak nem volt sem béle, sem semmiféle belrésze. (u. o. 10.): csak bizonyos napon takarítják (de a napot nem árulják el, Nagylengyel, Nyr. 6: 228.), nagypéntek előtt való este patakából hozott homokot forgatnak meg a csőben (Gönczi: Göcsej 209.), újhold péntekjén vagy vasárnapján szótlanul megmossák a folyó vizében (u. o. 188.), szentgyörgy előtt talált kígyót fojtanak beléje (u. o. 209., 219.), áldozáskor az ostyát a szájából kivesszik, gyolcsruhába takarják, aztán szétlővik s a ruha pici foszlányát a fojtás közé teszik (Lakatos 10.), másutt azonban elég az ostya kilövése, csakhogy többet nem szabad áldoznia. (Szatmár m. Ethn. 6:310.) A patrónus Eustachius, András, Mindenszentek, karácsony, péntek és vasárnap nem „találós“ napok. (Lakatos 15.) Vadászkutyát nem szabad venni, csak ajándéku kapva vagy lopva hoz szerencsét (Nagylengyel, Nyr. 7: 36. Jankó: Balaton 418., 422.); megvédhető a golyó ellen, ha Márk-nap reggelén vágott farkashársfaágot tesznek hátára. (Gönczi: Göcsej 252.) Vadász-szokást csak egyet ismerünk: a vadászavatást. „Ha az ujonc puskázó az első vadat leteríti, ennek emlékezetére társai puskavesszővel felcsapják“, írja Réső Ensel. (144.) Jókainál azonban már bővebben így olvashatjuk e szokást: „A győztes vadász, aki legelőször lőtt nagy vadat, elejtett áldozatán keresztül fektettetik és ünnepélyesen felcsapatik: puskavesszővel, ha hölgy: egy virágszállal. (Nemz. kiad. 19:271.)

Ki tud más vadász- vagy fegyver-babonát ezeken kívül?

Szendrey Zsigmond.